

"ഭരണഭാഷ- മാതൃഭാഷ"

കേരള സർക്കാർ

സംഗ്രഹം

കൃഷി വകുപ്പ് - മൂല്യ വർദ്ധിത കൃഷി മിഷൻ രൂപീകരിച്ചുകൊണ്ടും പ്രവർത്തന മാർഗരേഖ അംഗീകരിച്ചുകൊണ്ടും ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുന്നു.

കൃഷി (ആസൂത്രണം-ബി) വകുപ്പ്

സ.ഉ.(അച്ഛടി) നം.29/2022/AGRI തീയതി,തിരുവനന്തപുരം, 24-09-2022

- പരാമർശം:-
1. സ.ഉ (എം.എസ്) നം.78/2021/കൃഷി, തീയതി 16.09.2021.
  2. സ.ഉ (സാധാ) നം. 6/2022/കൃഷി, തീയതി 03.01.2022.

ഉത്തരവ്

കൃഷിക്കാരുടെ വരുമാനം, കാർഷികോൽപ്പാദനക്ഷമത, ഉൽപ്പന്ന സംഭരണം, ഉൽപ്പന്നങ്ങളുടെ വില, മൂല്യവർദ്ധിത പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള വരുമാനം, മറ്റ് അനുബന്ധ വരുമാനങ്ങൾ എന്നിവയിൽ വർദ്ധനവ് വരുത്തുന്നതിന് ശുപാർശകൾ സമർപ്പിക്കുന്നതിനായി പരാമർശം 1 ഉത്തരവ് പ്രകാരം ചുവടെ ചേർക്കുന്ന അംഗങ്ങളെ ഉൾപ്പെടുത്തി മന്ത്രിസഭാ ഉപസമിതി രൂപീകരിച്ചിരുന്നു.

- ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രി - അദ്ധ്യക്ഷൻ
- ബഹു. കൃഷി വകുപ്പ് മന്ത്രി - അംഗം
- ബഹു. തദ്ദേശസ്വയം ഭരണ വകുപ്പ് മന്ത്രി - അംഗം
- ബഹു. സഹകരണ വകുപ്പ് മന്ത്രി - അംഗം
- ബഹു. വ്യവസായ വകുപ്പ് മന്ത്രി - അംഗം
- ബഹു. ധനകാര്യ വകുപ്പ് മന്ത്രി - അംഗം

2) പരാമർശം 2 ഉത്തരവ് പ്രകാരം മന്ത്രിസഭാ ഉപസമിതിയുടെ സെക്രട്ടറിയായി ചീഫ് സെക്രട്ടറിയെ നിയമിച്ച് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുണ്ട്.

3) പ്രാഥമിക കാർഷിക ഉൽപ്പന്നങ്ങളുടെ ഉൽപ്പാദന/നിർമ്മാണ പ്രക്രിയകൾ, വിപണനം/സേവനങ്ങൾ എന്നിവയിൽ ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിച്ച് ഉല്പന്നങ്ങളുടെ മൂല്യം വർദ്ധിപ്പിക്കുക എന്ന ആശയത്തിനാണ് മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിക്കുന്നത്. കാർഷിക മേഖലയിൽ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള പ്രധാന നേട്ടങ്ങൾ, നിലവിലുള്ള അവസരങ്ങൾ, വിടവുകൾ, നയം, സ്ഥാപനപരം, വിപണി, സാങ്കേതിക വശങ്ങൾ എന്നിവ പരിഗണിച്ച് പ്രധാനമായും ഇടപെടേണ്ട മേഖലകൾ കണ്ടെത്തുകയും അതുവഴി മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു പദ്ധതി ആവിഷ്കരിക്കുന്നതിനും കേന്ദ്രീകൃത സമീപനം രൂപീകരിക്കുന്നതിനും ആവശ്യമായ ചുവടെ ചേർക്കുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾ/ശുപാർശകൾ ഉൾപ്പെടുത്തിയ വർക്കിംഗ് പേപ്പർ ബഹു. മന്ത്രിസഭാ ഉപസമിതി അംഗീകരിക്കുകയുണ്ടായി;

- i. സമാഹരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ, സ്റ്റാൻഡേർഡൈസേഷൻ, ഗുണനിലവാര നിയന്ത്രണം, ബ്രാൻഡിംഗ്, ലേബലിംഗ് എന്നിവ ഉറപ്പു വരുത്തുന്ന മികച്ച ആഭ്യന്തര, വിദേശ വിപണിക്ക് വേണ്ടിയുള്ള ആസൂത്രണം.
- ii. വിജ്ഞാനപ്രദമായ സാങ്കേതിക വിദ്യകളുടെ വിന്യാസം, ട്രെയ്സിബിലിറ്റി മെക്കാനിസത്തിന്റെ വികസനം, IOT, ബ്ലോക്ക് ചെയിൻ എന്നിവ ഉപയോഗിച്ചുള്ള സ്മാർട്ട് ക്രോപ്പ് ഇൻഷുറൻസ്, അനുയോജ്യമായ യന്ത്രങ്ങളുടെ പ്രചാരണം, നൂതന യന്ത്രവൽക്കരണം, ബഹിരാകാശ അധിഷ്ഠിത സാങ്കേതിക വിദ്യകളുടെ ഉപയോഗം.
- iii. ദ്രുത ഗതിയിലുള്ള വിജ്ഞാന വ്യാപനം, പ്രശ്ന പരിഹാരം എന്നിവ ഉറപ്പാക്കുന്ന നൂതന ഗവേഷണ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി ഒരു കോമൺ നോളജ് പ്ലാറ്റ്ഫോം.
- iv. വിപണന, മൂല്യവർദ്ധിത മേഖലകളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കൃഷി, വ്യവസായം, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണം, സഹകരണം തുടങ്ങിയ മന്ത്രാലയങ്ങളുടെ കേന്ദ്രാവിഷ്കൃത പദ്ധതികളിൽ നിന്നോ സംസ്ഥാന പദ്ധതികളിൽ നിന്നോ മൂല്യ വർദ്ധിത കൃഷി മിഷൻ ധനസഹായം നൽകാം. കൂടാതെ 2022-23 ലെ ബജറ്റിൽ മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി മിഷന്റെ പ്രാരംഭ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി വകയിരുത്തിയ തുകയിൽ നിന്നും കിഫ്ബി, നിർദ്ദിഷ്ട കേരള പ്രോജക്ട്, ആർ.കെ.ഐ, ആർ.ഐ.ഡി.എഫ് തുടങ്ങിയ മറ്റ് ഉറവിടങ്ങളിൽ നിന്നും ഫണ്ട് കണ്ടെത്താവുന്നതാണ്.
- v. നിർദ്ദിഷ്ട മൂല്യവർദ്ധിത കാർഷിക മിഷന്റെ ഗവേണിംഗ് ബോഡി, മൾട്ടി ഡിസിപ്ലിനറി വർക്കിംഗ് ഗ്രൂപ്പ് (എക്സിക്യൂട്ടീവ് കമ്മിറ്റി), സബ് വർക്കിംഗ് ഗ്രൂപ്പ് എന്നിവയുടെ ഘടനയും വർക്കിംഗ് പേപ്പർ നിർദ്ദേശിക്കുന്നു.

4. സർക്കാർ ഈ വിഷയം വിശദമായി പരിശോധിച്ചു. കൃഷിക്കാരുടെ വരുമാനം ഇരട്ടിയാക്കൽ, കാർഷികോൽപ്പാദനക്ഷമത, ഉൽപ്പന്ന സംഭരണം, ഉൽപ്പന്നങ്ങളുടെ വില, മൂല്യവർദ്ധിത പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള വരുമാനം, മറ്റ് അനുബന്ധ വരുമാനങ്ങൾ എന്നിവയിൽ വർദ്ധനവ് വരുത്തുന്നതിനായി താഴെ പറയുന്ന അംഗങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുന്ന ഘടനയോടുകൂടി മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി മിഷൻ (Value Added Agriculture Mission –VAAM) രൂപീകരിക്കുന്നു;

- i. ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രി - ചെയർപേഴ്സൺ
- ii. ബഹു. കൃഷി വകുപ്പ് മന്ത്രി,
ബഹു. വ്യവസായ വകുപ്പ് മന്ത്രി - വൈസ് ചെയർപേഴ്സൺ
- iii. പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി & കാർഷികോൽപ്പാദന കമ്മീഷണർ -കൺവീനർ & മിഷൻ സെക്രട്ടറി
- iv. പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി, വ്യവസായ വകുപ്പ് - കോ-കൺവീനർ

v. അംഗങ്ങൾ

- ബഹു. തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ വകുപ്പ് മന്ത്രി
- ബഹു. സഹകരണ, രജിസ്ട്രേഷൻ വകുപ്പ് മന്ത്രി
- ബഹു. ധനകാര്യ വകുപ്പ് മന്ത്രി
- ബഹു. ജലവിഭവ വകുപ്പ് മന്ത്രി
- ബഹു. മൃഗ സംരക്ഷണ-ക്ഷീര വികസന വകുപ്പ് മന്ത്രി
- ബഹു. മത്സ്യ ബന്ധന വകുപ്പ് മന്ത്രി

- ബഹു. വൈദ്യുതി വകുപ്പ് മന്ത്രി
- ബഹു. ഭക്ഷ്യ പൊതുവിതരണ വകുപ്പ് മന്ത്രി
- ചീഫ് സെക്രട്ടറി
- അഡീഷണൽ ചീഫ് സെക്രട്ടറി, ധനകാര്യ വകുപ്പ്
- അഡീഷണൽ ചീഫ് സെക്രട്ടറി, ജലവിഭവ വകുപ്പ്
- അഡീഷണൽ ചീഫ് സെക്രട്ടറി, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ വകുപ്പ്
- അഡീഷണൽ ചീഫ് സെക്രട്ടറി, ഭക്ഷ്യ പൊതുവിതരണ വകുപ്പ്
- പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി, മൃഗസംരക്ഷണ, ക്ഷീര വികസന, മത്സ്യ ബന്ധന വകുപ്പ്
- പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി, ആരോഗ്യ കുടുംബക്ഷേമ വകുപ്പ്
- സെക്രട്ടറി, സഹകരണ വകുപ്പ്
- സെക്രട്ടറി, വൈദ്യുതി വകുപ്പ്
- എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഡയറക്ടർ
- കോ-ഓർഡിനേറ്റർ

5. പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി & കാർഷികോൽപ്പാദന കമ്മീഷണർ കൺവീനറായും, വ്യവസായ വകുപ്പ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി കോ-കൺവീനറായും ഒരു മൾട്ടി ഡിസിപ്ലിനറി വർക്കിംഗ് ഗ്രൂപ്പ് രൂപീകരിക്കുന്നതിന് അനുമതി നൽകുന്നു.

6. കാർഷിക വ്യവസായവും സാങ്കേതികവിദ്യയും അറിവ് പങ്കിടലും ശേഷി വർദ്ധിപ്പിക്കലും വിപണനം, ധനകാര്യം പോലുള്ള നിർദ്ദിഷ്ട വിഷയങ്ങളിൽ മൂല്യ വർദ്ധിത കൃഷി മിഷൻ മുൻപാകെ സബ് ആക്ഷൻ പ്ലാനുകൾ സമർപ്പിക്കുന്നതിനായി സബ് വർക്കിംഗ് ഗ്രൂപ്പുകൾ/റിസോഴ്സ് സപ്പോർട്ട് ഗ്രൂപ്പുകൾ രൂപീകരിക്കുന്നതിന് അനുമതി നൽകുന്നു.

7. സംസ്ഥാന തലത്തിൽ മൂല്യ വർദ്ധിത കൃഷി മിഷന്റെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഏകോപിപ്പിക്കുന്നതിനും നടപ്പിലാക്കുന്നതിനും കൃഷി വകുപ്പിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൽ ഒരു എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഡയറക്ടർ തസ്തിക സൃഷ്ടിച്ച് ഉത്തരവാകുന്നു. ഒരു സീനിയർ ഐ.എ.എസ് ഓഫീസറെ ഈ തസ്തികയിലേക്ക് നിയമിക്കുന്നതാണ്.

8. സംസ്ഥാന തലത്തിൽ മൂല്യ വർദ്ധിത കൃഷി മിഷന്റെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഏകോപിപ്പിക്കുന്നതിനും സബ് വർക്കിംഗ് ഗ്രൂപ്പുകളുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിരീക്ഷിക്കുന്നതിനുമായി കൃഷി വകുപ്പിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൽ ഒരു കോ-ഓർഡിനേറ്റർ തസ്തിക സൃഷ്ടിച്ച് നിയമനം നൽകുന്നതിന് അനുമതി നൽകുന്നു. കോ-ഓർഡിനേറ്ററുടെ യോഗ്യത സംബന്ധിച്ച വിഷയങ്ങൾ ആവശ്യകത അനുസരിച്ചു പിന്നീട് തീരുമാനിക്കുന്നതാണ്.

9. കൃഷി വകുപ്പിൽ നിന്നുള്ള ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥനെ ചീഫ് ഓപ്പറേറ്റിംഗ് ഓഫീസറായി തസ്തിക സൃഷ്ടിച്ച് നിയമിക്കുന്നതിന് അനുമതി നൽകുന്നു.

10. കൃഷി വകുപ്പിന്റെ അംഗീകാരത്തോടെ സബ് വർക്കിംഗ് ഗ്രൂപ്പ് റിസോഴ്സ് പേഴ്സൺമാരെ നിയമിക്കുന്നതിന് അനുമതി നൽകുന്നു.

11. മൂല്യവർദ്ധിത കാർഷിക മിഷന്റെ ലക്ഷ്യങ്ങൾ, സമീപനം, മിഷൻ ഘടന, ഉപസംവിധാനങ്ങൾ, മിഷന്റെ ചുമതലകളെ ഉത്തരവാദിത്തങ്ങൾ എന്നിവ സംബന്ധിച്ച് ഈ ഉത്തരവിന്റെ അനുബന്ധമായി നൽകിയിട്ടുള്ള വർക്കിംഗ് പേപ്പറും അംഗീകരിച്ച് ഉത്തരവാകുന്നു.

മൂല്യവർദ്ധിത കാർഷിക മിഷന്റെ നേതൃത്വത്തിലുള്ള മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി, സംഭരണം, വിപണനം, മൂല്യവർദ്ധനവ് തുടങ്ങിയവ സംബന്ധിച്ച് കൃഷി വകുപ്പിന്റേയും മറ്റു വകുപ്പുകളുടേയും ബന്ധപ്പെട്ട ഏജൻസികളുടേയും പങ്കാളിത്തം, പ്രവർത്തന രീതി എന്നിവ

പ്രത്യേക ഉത്തരവായി പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതാണ്.

(ഗവർണ്ണറുടെ ഉത്തരവിൻ പ്രകാരം)
ഡോ.ബി.അശോക്.ഐ.എ.എസ്
സെക്രട്ടറി

ഡയറക്ടർ, കാർഷിക വികസന കർഷകക്ഷേമ വകുപ്പ്, തിരുവനന്തപുരം.
പ്രിൻസിപ്പൽ അക്കൗണ്ടന്റ് ജനറൽ (എ&ഇ/ഓഡിറ്റ്), കേരള, തിരുവനന്തപുരം.
ധനകാര്യ വകുപ്പ്
സാമ്പത്തിക ആസൂത്രണകാര്യ വകുപ്പ്
പൊതുഭരണ എസ്.സി വകുപ്പ് (ഇനം നം. 1046 തീയതി : 14.09.2022)
ഐ & പി.ആർ.ഡി, വെബ് & ന്യൂ മീഡിയ (സർക്കാർ വെബ്സൈറ്റിൽ അപ് ലോഡ് ചെയ്യുന്നതിനായി)
സ്റ്റോക്ക് ഫയൽ / ഓഫീസ് കോപ്പി.

ഉത്തരവിൻ പ്രകാരം
Signed by Nisha T K
Date: 24-09-2022 17:34:19
സെക്ഷൻ ഓഫീസർ

പകർപ്പ് :-

- ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയ്ക്ക്
- ബഹു. കൃഷി വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയ്ക്ക്
- തദ്ദേശ സ്വയംഭരണം വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയ്ക്ക്
- സഹകരണ, രജിസ്ട്രേഷൻ വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയ്ക്ക്
- ധനകാര്യ വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയ്ക്ക്
- വ്യവസായ വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയ്ക്ക്
- ജലവിഭവ വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയ്ക്ക്
- മൃഗ സംരക്ഷണ-ക്ഷീര വികസന വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയ്ക്ക്
- മത്സ്യ ബന്ധന വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയ്ക്ക്
- വൈദ്യുതി വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയ്ക്ക്
- ഭക്ഷ്യ പൊതുവിതരണ വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയ്ക്ക്
- ചീഫ് സെക്രട്ടറിയുടെ പി.എസ് ന്
- ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ ചീഫ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറിയുടെ പി.എ യ്ക്ക്
- പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി & കാർഷികോൽപ്പാദന കമ്മീഷണറുടെ പി.എ യ്ക്ക്
- മൃഗസംരക്ഷണ,ക്ഷീര വികസന,മത്സ്യ ബന്ധന വകുപ്പ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറിയുടെ പി.എ യ്ക്ക്
- ആരോഗ്യ കുടുംബക്ഷേമ വകുപ്പ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറിയുടെ പി.എ യ്ക്ക്
- സഹകരണ വകുപ്പ് സെക്രട്ടറിയുടെ സി.എ യ്ക്ക്
- വൈദ്യുതി വകുപ്പ് സെക്രട്ടറിയുടെ സി.എ യ്ക്ക്.

രഹസ്യം

കേരള സർക്കാർ

മന്ത്രിസഭായോഗത്തിന്റെ നടപടിക്കുറിപ്പുകൾ

തീയതി : 14-09-2022

ഫയൽ നം. 303/പിബി2/2021/കൃഷി.

ഇനം നം: 1046

വിഷയം : കൃഷി വകുപ്പ് - മുഖ്യവർദ്ധിത കൃഷി മിഷൻ രൂപീകരിക്കുന്നത്.

തീരുമാനം : കുറിപ്പിലെ നിർദ്ദേശങ്ങൾ അംഗീകരിച്ചു. നിർദ്ദേശം (1)-ലെ ഗവേണിംഗ്ബോഡിയുടെ രൂപീകരണം അനുബന്ധം 7.2.3-ൽ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന പ്രകാരമായിരിക്കും എന്ന് തീരുമാനിച്ചു.

(ഒപ്പ്)
പിണറായി വിജയൻ
മുഖ്യമന്ത്രി
(ശരിപ്പകർപ്പ്)

ഡോ. വി പി ജോയ്
ചീഫ് സെക്രട്ടറി

പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി, കൃഷി വകുപ്പ്.

15/9
Levy (Agri)

doft
15/9
[Handwritten signature]

AS

1046

കേരള സർക്കാർ
(ശ്രീ.പിണറായി വിജയൻ മന്ത്രിസഭ)
മന്ത്രിസഭാ യോഗത്തിനുള്ള കുറിപ്പ്

1	ഫയൽ നമ്പർ	303/പിബി2/2021/കൃഷി
2	വകുപ്പ്	കൃഷി (പി.ബി) വകുപ്പ്
3	വിഷയം	മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി മിഷൻ രൂപീകരിക്കുന്നത് - സംബന്ധിച്ച്.
4	മന്ത്രിസഭാ യോഗത്തിൽ സമർപ്പിക്കാനുള്ള മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ ഉത്തരവ് തീയതി	31.07.2022
5	(i). ഇത് സാമ്പത്തിക ബാധ്യത ഉള്ളതാണോ? (ii). സാമ്പത്തിക ബാധ്യത ഉള്ളതാണെങ്കിൽ ധനകാര്യ വകുപ്പുമായി ആലോചിച്ചിട്ടുണ്ടോ, ഉണ്ടെങ്കിൽ അവരുടെ അഭിപ്രായം മന്ത്രിസഭാ യോഗത്തിനുള്ള കുറിപ്പിൽ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചിട്ടുണ്ടോ?	അതെ ഉണ്ട്
6	മറ്റേതെങ്കിലും വകുപ്പുമായി ആലോചിച്ചിട്ടുണ്ടോ, ഉണ്ടെങ്കിൽ അവരുടെ അഭിപ്രായം മന്ത്രിസഭാ യോഗത്തിനുള്ള കുറിപ്പിൽ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചിട്ടുണ്ടോ?	ഇല്ല.
7	കുറിപ്പ് സമർപ്പിച്ച അഡീഷണൽ സെക്രട്ടറിയുടെ പേര്	ശ്രീമതി. അനിതകുമാരി കെ ബി
8	കുറിപ്പ് അംഗീകരിച്ച പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറിയുടെ പേര്	ശ്രീമതി. ഇഷിത റോയ്
9	മന്ത്രിസഭയ്ക്കുള്ള കരട് കുറിപ്പ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി അംഗീകരിച്ച തീയതി	22.08.2022
10	കുറിപ്പ് അംഗീകരിച്ച ചീഫ് സെക്രട്ടറിയുടെ പേര്	ഡോ. വി പി ജോയ്
11	മന്ത്രിസഭയ്ക്കുള്ള കരട് കുറിപ്പ് ചീഫ് സെക്രട്ടറി അംഗീകരിച്ച തീയതി	23.08.2022
12	കുറിപ്പ് അംഗീകരിച്ച മന്ത്രിയുടെ പേര്	ശ്രീ. പി പ്രസാദ്
13	മന്ത്രിസഭയ്ക്കുള്ള കരട് കുറിപ്പ് മന്ത്രി അംഗീകരിച്ച തീയതി.	12.09.2022
14	കുറിപ്പിന്റെ പകർപ്പുകൾ സമർപ്പിച്ച തീയതി	13.09.2022
15	മന്ത്രിസഭായോഗം തീരുമാനമെടുത്ത തീയതി	
16	തീരുമാനം പുറപ്പെടുവിച്ച സർക്കാർ ഉത്തരവ്/ കത്തിന്റെ നമ്പരും തീയതിയും	

മന്ത്രിസഭാ യോഗത്തിനുള്ള കുറിപ്പ്

മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി മിഷൻ (Value Added Agriculture Mission) രൂപീകരിക്കുന്നത് സംബന്ധിച്ച വിഷയമാണ് ഈ കുറിപ്പിൽ വിവരിക്കുന്നത്.

2) 15.09.2021 ൽ ചേർന്ന ബഹു. മന്ത്രിസഭാ യോഗത്തിന്റെ ഇനം.നമ്പർ. 255(OA) പ്രകാരം കാർഷിക മേഖലയിലെ മൂല്യ വർദ്ധനവിന്റെ അവിഭാജ്യ ഘടകങ്ങളായ കൃഷിക്കാരുടെ വരുമാനം ഇരട്ടിയാക്കൽ, കാർഷികോൽപ്പാദനക്ഷമത, ഉൽപ്പന്ന സംഭരണം, ഉൽപ്പന്നങ്ങളുടെ വില, മൂല്യവർദ്ധിത പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള വരുമാനം, മറ്റ് അനുബന്ധ വരുമാനങ്ങൾ എന്നിവയിൽ വർദ്ധനവ് വരുത്തുന്നത് സംബന്ധിച്ച് ശുപാർശകൾ സമർപ്പിക്കുന്നതിനായി മന്ത്രിസഭാ ഉപസമിതി രൂപീകരിക്കുന്നതിന് തീരുമാനിക്കുകയുണ്ടായി.

3) മന്ത്രിസഭാ യോഗത്തിന്റെ മേൽ തീരുമാനത്തെ തുടർന്ന് ശുപാർശകൾ സമർപ്പിക്കുന്നതിനായി 16.09.2021 ലെ സ.ഉ(കൈ)നം.78/2021/കൃഷി ഉത്തരവ് പ്രകാരം ചുവടെ ചേർക്കുന്ന അംഗങ്ങളെ ഉൾപ്പെടുത്തി മന്ത്രിസഭാ ഉപസമിതി രൂപീകരിച്ച് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുകയുണ്ടായി.

- ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രി - ചെയർമാൻ
- ബഹു. കൃഷി വകുപ്പ് മന്ത്രി - അംഗം
- ബഹു. തദ്ദേശസ്വയം ഭരണ വകുപ്പ് മന്ത്രി - അംഗം
- ബഹു. സഹകരണ വകുപ്പ് മന്ത്രി - അംഗം
- ബഹു. വ്യവസായ വകുപ്പ് മന്ത്രി - അംഗം
- ബഹു. ധനകാര്യ വകുപ്പ് മന്ത്രി - അംഗം

4) തുടർന്ന്, 03.01.2022 ലെ സ.ഉ(സാധാ)നം.6/2022/കൃഷി ഉത്തരവ് പ്രകാരം മന്ത്രിസഭാ ഉപസമിതിയുടെ സെക്രട്ടറിയായി ചീഫ് സെക്രട്ടറിയെ നിയമിച്ച് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുണ്ട്

5) മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി സംബന്ധിച്ച മന്ത്രിസഭാ ഉപസമിതിയുടെ ആദ്യയോഗം 2022 ഫെബ്രുവരി 10 ന് ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ വീഡിയോ കോൺഫറൻസ് മുഖേന വിളിച്ചു ചേർത്തിരുന്നു. മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ ചീഫ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി തയ്യാറാക്കി സമർപ്പിച്ച "മൂല്യ വർദ്ധിത കൃഷി" സംബന്ധിച്ച വർക്കിംഗ് പേപ്പർ യോഗത്തിൽ വിശദമായി ചർച്ച ചെയ്യുകയുണ്ടായി. പ്രസ്തുത യോഗത്തിൽ, ചീഫ് സെക്രട്ടറിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ സെക്രട്ടറിതല യോഗം ചേരുന്നതിനും മന്ത്രിസഭാ ഉപസമിതിക്ക് ശുപാർശ സമർപ്പിക്കുന്നതിനും ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രി ഉത്തരവിടുകയുണ്ടായി.

6) ആയതിൻ പ്രകാരം ചീഫ് സെക്രട്ടറിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ സെക്രട്ടറിതല യോഗം 16.02.2022 ന് രാവിലെ 10 മണിയ്ക്ക് ഓൺലൈൻ ആയി ചേരുകയുണ്ടായി. പ്രസ്തുത യോഗത്തിൽ ബഹു.മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ ചീഫ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി, അഡീഷണൽ ചീഫ് സെക്രട്ടറി (ധനകാര്യ വകുപ്പ്), അഡീഷണൽ ചീഫ് സെക്രട്ടറി (തദ്ദേശസ്വയംഭരണ വകുപ്പ്), പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി & കാർഷിക ഉല്പാദന കമ്മീഷണർ, പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി (വ്യവസായ വകുപ്പ്), സെക്രട്ടറി (സഹകരണ വകുപ്പ്), എന്നിവർ പങ്കെടുത്തു. മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ ചീഫ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി തയ്യാറാക്കി സമർപ്പിച്ച "മൂല്യ വർദ്ധിത കൃഷി" സംബന്ധിച്ച പുതുക്കിയ വർക്കിംഗ് പേപ്പർ യോഗത്തിൽ വിശദമായി ചർച്ച ചെയ്തു. ചീഫ് സെക്രട്ടറി നിർദ്ദേശിച്ചതിൻ പ്രകാരം കൃഷി വകുപ്പ് ഒരു പുതിയ

വർക്കിംഗ് പേപ്പർ തയ്യാറാക്കുകയും ആയത് മന്ത്രിസഭാ ഉപസമിതി മുമ്പാകെ സമർപ്പിക്കുന്നതിന്, ചീഫ് സെക്രട്ടറി, ബഹു.കൃഷിവകുപ്പ് മന്ത്രി എന്നിവർ മുഖേന ബഹു മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ അംഗീകാരത്തിനായി ചംക്രമണം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. കൃഷി വകുപ്പ് തയ്യാറാക്കിയ പുതുക്കിയ വർക്കിംഗ് പേപ്പർ ഈ കുറിപ്പിന് അനുബന്ധമായി ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. പ്രസ്തുത വർക്കിംഗ് പേപ്പറിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള പ്രധാന വിഷയങ്ങൾ ചുവടെ ചേർക്കും പ്രകാരമാണ്.

I. പ്രാഥമിക കാർഷിക ഉൽപ്പന്നങ്ങളുടെ മൂല്യം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്ന ഉൽപ്പാദന/നിർമ്മാണ പ്രക്രിയകൾ, വിപണനം/സേവനങ്ങൾ എന്നിവയിൽ ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിച്ച് സമാനവും എന്നാൽ വ്യത്യസ്തമല്ലാത്തതുമായ ഉല്പന്നങ്ങൾക്ക് പ്രീമിയം നൽകാനുള്ള ഉപഭോക്താവിന്റെ സന്നദ്ധത വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിലൂടെ ഉല്പന്നങ്ങളുടെ മൂല്യം വർദ്ധിപ്പിക്കുക എന്ന ആശയത്തിനാണ് മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിക്കുന്നത്.

കഴിഞ്ഞ കുറച്ച് വർഷങ്ങളായി കാർഷിക മേഖലയിൽ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള പ്രധാന നേട്ടങ്ങൾ, നിലവിലുള്ള അവസരങ്ങൾ, വിടവുകൾ, നയം, സ്ഥാപനപരം, വിപണി, സാങ്കേതിക വശങ്ങൾ എന്നിവ പരിഗണിച്ച് പ്രധാനമായും ഇടപെടേണ്ട മേഖലകൾ കണ്ടെത്തുകയും അതുവഴി മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു പദ്ധതി ആവിഷ്കരിക്കുന്നതിനാണ് ഈ വർക്കിംഗ് പേപ്പർ ലക്ഷ്യമിടുന്നത്.

II. കാർഷിക മേഖലയിലെ പ്രധാന നേട്ടങ്ങൾ

കേരളത്തിന്റെ സമ്പദ്വ്യവസ്ഥയിൽ കഴിഞ്ഞ കുറച്ച് വർഷങ്ങളായി കൃഷിക്ക് ഒരു സവിശേഷ സ്ഥാനമുണ്ട്. ഉയർന്ന മൂല്യമുള്ള വിളകളുടെ സാന്നിധ്യം കേരളത്തിലെ വിളവെടുപ്പ് കാലത്തിൽ ഗ്രാമീണ മേഖലയിലെ വരുമാനം ഗണ്യമായി ഉയരാൻ സഹായിച്ചു. സമീപകാല NSS Situation Assessment of Agricultural Households and Land and Livestock Holdings of Households in Rural India 2019 റിപ്പോർട്ട് പ്രകാരം, കാർഷിക കുടുംബങ്ങളുടെ വരുമാനം താരതമ്യം ചെയ്യുമ്പോൾ ആദ്യ മൂന്ന് സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ ഒന്നാണ് കേരളം.

സുഭിക്ഷകേരളം പദ്ധതിയുടെ പ്രചാരണത്തിലൂടെ ഭക്ഷ്യോൽപ്പാദനത്തിലും ഉപഭോഗത്തിലും സ്വയംപര്യാപ്തത ലക്ഷ്യമിട്ടിട്ടുള്ള ഇടപെടലുകൾ കാരണം, ആദ്യമായി പച്ചക്കറി ഉൽപ്പാദനം 2020-21 ൽ 15.7 ലക്ഷം മെട്രിക് ടണ്ണിലെത്തുകയും നെല്ലിന്റെ ഉൽപ്പാദനക്ഷമത 2020-21 ൽ 3.1 ടൺ/ഹെക്ടർ കവിയുകയും ചെയ്തു. കഴിഞ്ഞ അഞ്ച് വർഷത്തിനിടയിൽ തരിശുഭൂമിയുടെ വിസ്തൃതിയിൽ 9.6 ശതമാനം കുറവുണ്ടായി.

III. കാർഷിക മേഖലയിലെ മൂല്യവർദ്ധനവ് പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിന് നിലവിൽ ലഭ്യമായ അവസരങ്ങളുടെ അവലോകനം

മിഷൻ ഫോർ ഇന്റഗ്രേറ്റഡ് ഡെവലപ്മെന്റ് ഓഫ് ഹോർട്ടികൾച്ചർ (MIDH), PM SAMPADA, PMFME പോലെയുള്ള നിരവധി പദ്ധതികൾ വിളവെടുപ്പിന് ശേഷമുള്ള മാനേജ്മെന്റിനും മൂല്യവർദ്ധനയ്ക്കുമുള്ള അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ സൃഷ്ടിക്കുന്നതിന് സഹായം നൽകുന്നു. കൂടാതെ സംസ്ഥാനത്തെ അഗ്രോ പ്രോസസ്സിംഗ് യൂണിറ്റുകൾക്ക് വ്യവസായ വകുപ്പ് സാമ്പത്തിക സഹായം നൽകുന്നു. കാർഷിക മേഖലയിൽ മൂല്യവർദ്ധനവിനു ഊന്നൽ നൽകുന്ന ഫാർമർ പ്രൊഡ്യൂസേഴ്സ് ഓർഗനൈസേഷനുകളുടെ പ്രവർത്തനത്തിലൂടെ വിള ഉൽപ്പന്നങ്ങളുടെ അളവ് വർദ്ധിപ്പിക്കാൻ സഹായിക്കും.

IV. ശുപാർശകൾ

ചുവടെ ചേർക്കുന്ന ശുപാർശകൾ നിർദ്ദേശിച്ചു കൊണ്ട് മൂല്യ വർദ്ധിത കൃഷിയ്ക്ക് കേന്ദ്രീകൃത സമീപനം ഉണ്ടാകേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകത ഈ വർക്കിംഗ് പേപ്പർ എടുത്തു കാണിക്കുന്നു;

എ) സമാഹരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ, സ്റ്റാൻഡേർഡൈസേഷനും ഗുണനിലവാര നിയന്ത്രണവും, ബ്രാൻഡിംഗ്, ലേബലിംഗ് എന്നിവ ഉറപ്പു വരുത്തുന്ന മികച്ച ആഭ്യന്തര, വിദേശ വിപണിക്ക് വേണ്ടിയുള്ള ആസൂത്രണം.

ബി) വിജ്ഞാനപ്രദമായ സാങ്കേതിക വിദ്യകളുടെ വിന്യാസം, ട്രെയ്സിബിലിറ്റി മെക്കാനിസത്തിന്റെ വികസനം, IOT, ബ്ലോക്ക് ചെയിൻ എന്നിവ ഉപയോഗിച്ചുള്ള സ്മാർട്ട് ക്രോപ്പ് ഇൻഷുറൻസ്, അനുയോജ്യമായ യന്ത്രങ്ങളുടെ പ്രചാരണം, നൂതന യന്ത്രവൽക്കരണം, ബഹിരാകാശ അധിഷ്ഠിത സാങ്കേതിക വിദ്യകളുടെ ഉപയോഗം.

സി) ദൂത ഗതിയിലുള്ള വിജ്ഞാന വ്യാപനം, പ്രശ്ന പരിഹാരം എന്നിവ ഉറപ്പാക്കുന്ന നൂതന ഗവേഷണ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി ഒരു കോമൺ നോളേജ് പ്ലാറ്റ്ഫോം.

ഡി) വിപണന, മൂല്യവർദ്ധിത മേഖലകളിലെ ബന്ധപ്പെട്ട എല്ലാ മന്ത്രാലയങ്ങളുടെയും ie കൃഷി, വ്യവസായങ്ങൾ, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണം, സഹകരണം തുടങ്ങിയ മന്ത്രാലയങ്ങളുടെ കേന്ദ്രാവിഷ്കൃത പദ്ധതികളിൽ നിന്നോ സംസ്ഥാന പദ്ധതികളിൽ നിന്നോ VAAM-ന് ധനസഹായം നൽകാം. കൂടാതെ 2022-23 ലെ ബജറ്റിലെ മൂല്യവർദ്ധനയെക്കുറിച്ചുള്ള പുതിയ പ്രഖ്യാപനങ്ങളും കിഫ്ബി, നിർദ്ദിഷ്ട കേരള പ്രോജക്ട്, ആർകെഐ, ആർഐഡിഎഫ് തുടങ്ങിയ മറ്റ് ഉറവിടങ്ങളിൽ നിന്നും ഫണ്ട് കണ്ടെത്താവുന്നതാണ്.

7) നിർദ്ദിഷ്ട മൂല്യവർദ്ധിത കാർഷിക മിഷൻ, ഗവേർണിംഗ് ബോഡി, എക്സിക്യൂട്ടീവ് കമ്മിറ്റി, മൾട്ടി ഡിസിപ്ലിനറി വർക്കിംഗ് ഗ്രൂപ്പ് എന്നിവയുടെ ഘടനയും വർക്കിംഗ് പേപ്പർ നിർദ്ദേശിക്കുന്നു.

8) മൂല്യ വർദ്ധിത കൃഷി സംബന്ധിച്ച മന്ത്രിസഭാ ഉപസമിതിയുടെ രണ്ടാമത് യോഗം 2022 മാർച്ച് 23-ന് ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ ചേരുകയുണ്ടായി പ്രസ്തുത യോഗത്തിൽ ബഹു. കൃഷി വകുപ്പു മന്ത്രി, ബഹു. വ്യവസായ വകുപ്പു മന്ത്രി, ബഹു. ധനകാര്യ വകുപ്പു മന്ത്രി, ചീഫ് സെക്രട്ടറി, ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ ചീഫ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി, വ്യവസായ വകുപ്പ് ഡയറക്ടർ, പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി & കാർഷികോൽപ്പാദന കമ്മീഷണർ എന്നിവർ പങ്കെടുക്കുകയുണ്ടായി കൃഷി വകുപ്പ് തയ്യാറാക്കിയ മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി സംബന്ധിച്ച കുറിപ്പ് മന്ത്രിസഭാ ഉപസമിതി അംഗീകരിക്കുകയും കമ്മിറ്റിയുടെ നിരീക്ഷണങ്ങൾ, തീരുമാനിക്കേണ്ട വിഷയങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്.

9) ഇക്കാര്യത്തിൽ എതിർപ്പില്ലെന്ന് ധനകാര്യവകുപ്പ് അറിയിച്ചിട്ടുണ്ട്.

10) മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി മിഷൻ രൂപീകരിക്കുന്ന വിഷയം മന്ത്രിസഭാ മുമ്പാകെ സമർപ്പിക്കുന്നതിന് ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രി ഉത്തരവായി.

തീരുമാനിക്കേണ്ട വിഷയം

1. ബഹു.മുഖ്യമന്ത്രി ചെയർപേഴ്സൺ ആയും , ബഹു.കൃഷി വകുപ്പ് മന്ത്രി, ബഹു.വ്യവസായ വകുപ്പ് മന്ത്രി എന്നിവർ വൈസ് ചെയർപേഴ്സൺമാരായും ബഹു.തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ വകുപ്പ് മന്ത്രി, ബഹു.സഹകരണ വകുപ്പ് മന്ത്രി എന്നിവർ അംഗങ്ങളായും മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി മിഷൻ (Value Added Agriculture Mission) രൂപീകരിച്ച് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കാമോ ? (Section 7.2.3 ,അനുബന്ധം)

2. പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി & കാർഷികോൽപ്പാദന കമ്മീഷണർ കൺവീനറായും, വ്യവസായ വകുപ്പ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി കോ-കൺവീനറായും ഒരു മൾട്ടി ഡിസിപ്ലിനറി വർക്കിംഗ് ഗ്രൂപ്പ് രൂപീകരിച്ച് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കാമോ ? (Section 7.3 അനുബന്ധം)

3. i.കാർഷിക വ്യവസായവും സാങ്കേതികവിദ്യയും ii. അറിവ് പങ്കിടലും ശേഷി വർദ്ധിപ്പിക്കലും iii.വിപണനം iv. ധനകാര്യം പോലുള്ള നിർദ്ദിഷ്ട വിഷയങ്ങളിൽ VAAM മുൻപാകെ സബ് ആക്ഷൻ പ്ലാനുകൾ സമർപ്പിക്കുന്നതിനായി സബ് വർക്കിംഗ് ഗ്രൂപ്പുകൾ / റിസോഴ്സ് സപ്പോർട്ട് ഗ്രൂപ്പുകൾ രൂപീകരിക്കാമോ?(Section 7.4.1 അനുബന്ധം)

4. സംസ്ഥാന തലത്തിൽ VAAM-ന്റെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഏകോപിപ്പിക്കുന്നതിനും സബ് വർക്കിംഗ് ഗ്രൂപ്പുകളുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിരീക്ഷിക്കുന്നതിനുമായി കൃഷി വകുപ്പിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൽ ഒരു കോ ഓർഡിനേറ്ററെ നിയമിക്കാനും, ടിയാന്റെ യോഗ്യത സംബന്ധിച്ച വിഷയങ്ങൾ ആവശ്യകത അനുസരിച്ച് പിന്നീട് തീരുമാനിക്കുകയും ചെയ്യാമോ? (Section 7.3.2 അനുബന്ധം)

5. കൃഷി വകുപ്പിൽ നിന്നുള്ള ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥനെ ചീഫ് ഓപ്പറേറ്റിംഗ് ഓഫീസറായി നിയമിക്കാമോ ? (Section 7.3.2 അനുബന്ധം)

6) കൃഷി വകുപ്പിന്റെ അംഗീകാരത്തോടെ സബ് വർക്കിംഗ് ഗ്രൂപ്പ് റിസോഴ്സ് പേഴ്സൺമാരെ നിയമിക്കാമോ?

7) മന്ത്രിസഭാ യോഗത്തിനുള്ള കുറിപ്പിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ള മൂല്യവർദ്ധിത കൃഷി മിഷൻ സംബന്ധിച്ച വർക്കിംഗ് പേപ്പർ (അനുബന്ധം), അംഗീകരിക്കാമോ?

WORKING PAPER ON
**VALUE ADDED
AGRICULTURE**

For submission to
Cabinet Sub Committee
By
Department of Agriculture

Table of contents

Title	:	Page Number
Introduction	:	2
Major Achievements in the Agriculture Sector	:	2
Opportunities	:	3
Constraints	:	8
Approach to Value Addition	:	9
A. Key Interventions proposed	:	9
1. Increasing Agricultural Productivity	:	9
2. Policy Changes	:	11
3. Institutional Interventions	:	13
4. Market Related	:	14
5. Technology related	:	14
B. Implementation plan	:	15

This note is based on the revised working paper on Value Added Agriculture prepared by the Chief Principal Secretary to Hon. Chief Minister and also on the basis of discussions that took place in the meeting convened by Chief Secretary on 16 .02. 2022

1. Introduction

1.1 Value-added agriculture focuses on production or manufacturing processes, marketing or services that increase the value of primary agricultural commodities, by increasing appeal to the consumer and the consumer's willingness to pay a premium over similar but undifferentiated products.

1.2 The paper looks into the major achievements in the Agriculture sector over the last few years, identifying the existing opportunities, gaps and key intervention areas considering policy, institutional, market and technology aspects and thereby formulating an implementation plan towards promoting Value Added Agriculture.

2. Major Achievements in the Agriculture Sector

2.1 Over the last few years, Agriculture has had a special place in Kerala's economy. Presence of high value crops in Kerala's cropping cycle has helped to raise the rural incomes substantially. As per the recent NSS Situation Assessment of Agricultural Households and Land and Livestock Holdings of Households in Rural India 2019 Report, Kerala is one among the top three major States on comparison of income of agricultural households.

2.2 Due to the focussed interventions on self-reliance in food production and consumption through Subhiksha Keralam campaigns, vegetable production has reached 15.7 Lakh MT in 2020-21 and productivity of paddy has crossed 3.1 tonnes/ha in 2020-21 for the first time. There was a reduction in the area under fallow by 9.6 percent in the last five years.

Table 1 : Production Basket of Kerala (2019-20)

Crops	Production (million Tonnes)	Yield (t/ha)
Paddy	0.62	2.95
Pulses	0.0021	0.97
Coconut	5.36	7.06
Fruits	1.73	5.58
Vegetables(include tubers)	2.76	29.62
Spices	0.18	1.10

Source: Agricultural Statistics at a Glance 2020, GoI and DES, Kerala

2.3 There has been a tremendous improvement in the exports of agricultural products from the State over the last ten years. On analysis of the data obtained from DGCIS and APEDA (Table 2), exports from the agricultural sector have improved by 300 percent in the last ten years.

Table 2: Kerala: Comparison of Agricultural Exports Over the years

Item	2011-12 (Rs in Crores)	2020-21 (Rs in Crores)	% of Increase
Fresh Vegetables	128.8	236.84	137
Fresh Fruits	66.09	143.96	117.82
Betel Leaves & Nuts	0.31	7.22	93
Processed Vegetable	61.26	159.06	159.6
Processed Fruits, Juices, Nuts	93.08	248.92	149
Jaggery & Confectionery	6.49	38.26	62
Cereal Preparation	48.21	232.3	132
Milled Products	40.47	130.98	223.64
Miscellaneous Preparations	58.77	203.98	104
Non Basmati Rice	115.67	359.14	259
Total (* includes all agricultural products)	784.27	3444.54	

Source: DGCIS and APEDA

3.Opportunities:

3.1 Following are some of the opportunities currently available in the sector which promote value addition in the agriculture sector.

3.1.1 Under the Mission for Integrated Development of Horticulture (MIDH) of Ministry of Agriculture and Farmers Welfare, Govt of India, financial and technical assistance is provided for establishment of Collection centres, Integrated Pack houses, Primary processing centres and retail outlets which provides good avenue for FPOs/farmer collectives, Cooperatives, SHGs to garner support in the value addition segment of the agriculture sector.

3.1.2. Development of Farmer Producer Organisations (FPOs) and MSME clusters within the State can be tailored on the One District One Product (ODOP) scheme of the Ministry of Food Processing Industries (MoFPI), Government of India which could be leveraged for the benefit of promoting value-added agricultural produce endemic to each district. Similarly, under the FPOs scheme of the Department of Agriculture, Govt of Kerala and in convergence with the Formation and Promotion of 10000 new Farmer Producer Organisation Scheme of Govt of India, assistance is provided for

establishment of collection centres, packhouses, storage and processing units which also boost the value addition potential of the sector.

3.1.3. PM SAMPADA scheme is an umbrella scheme incorporating the ongoing schemes of the Ministry like Mega Food Parks, Integrated Cold Chain and Value Addition Infrastructure, Food Safety and Quality Assurance Infrastructure, etc. and also new schemes like Infrastructure for Agro-processing Clusters, Creation of Backward and Forward Linkages, Creation / Expansion of Food Processing & Preservation Capacities. The scheme is meant to boost the food processing sector with clear and definite linkages with the producers of the primary sector like farmers, fisherfolks, AH and dairy sectors. Convergence with the PM SAMPADA scheme too would unleash the potential opportunities in the value addition arena of the State.

3.1.4. The Ministry of Food Processing Industries (MoFPI), Government of India has recently announced the 'PM Formalisation of Micro Food Processing Enterprises Scheme (PMFME)', which is aimed at addressing the challenges faced by FPOs and MSMEs within the agriculture sector and for providing financial, technical and business support for upgradation of existing micro food processing enterprises. There are multiple funding initiatives which could be leveraged to develop the overall value chains existing in Kerala and transform the sector. Agro-processing clusters which are of specific interest in Kerala, are expected to receive funds starting from Rs. 25 Crores under the MoFPI initiative.

3.1.5. VAAM may be financed by exploring funds on budget allocation either from Centrally sponsored schemes, State Plan Schemes of all the concerned Ministries/ Departments in marketing and value added sectors viz. Agriculture, Industries, Local Self Government and Cooperation etc. Also new announcements on value addition in the budget for 2022-23 and from other sources such as KIIFB, proposed KERA project, RKI, RIDF etc.

An amount of Rs. 2000 Crores has been set apart in the Kerala Budget speech 2021-22 for development of agricultural infrastructure with the help of NABARD, Kerala Bank and other commercial banks.

3.1.6. KIIFB's infrastructure development plans include the building of Agro parks across the State that could be integrated well into the proposed plans for value addition in agriculture. It has been proposed to establish 15 Agro parks in various districts with a total funding of Rs. 500 Crores. The KIIFB park initiative could be broadened to cover Common Facility Centres.

3.1.7. The mega food parks and other food parks run by KINFRA and KSIDC could also be broadened as Common Facility Centres for value addition.

3.2. The table is an indicative list of Value-added products which is taken from the Revised draft working paper prepared by Chief Principal Secretary to Hon'ble CM. Potential list of value-added products that can be derived from major food crops prevalent in Kerala including food adjuncts, industrial crops, meat, fisheries and dairy are given below;

Food Crops			
Arrow root based	Kozhikode	Flour	Baby food, geriatric foods, health drink
Banana	Palakkad, Kozhikode, Wayanad, Thrissur Trivandrum	Chips	Figs, flour, powder, juice, puree, fruit bar, fibre rich chocolates, jelly and jam, wine, baby food, fibre for textile and other applications, banana peel pasta, niche GI variety banana and plantain promotion, use of other parts of banana plant for products, Banana skin pickle, Banana Pseudostem pickle,
Cashew	Kannur, Kasaragod	Packed nuts	Cashew juice and other beverages, biscuits, protein bites, Cashew Jam, Cashew Candy, Cashew Apple Syrup,
Coconut	Malappuram, Kozhikode, Kannur	Coconut oil, chutney powder, coconut milk powder, wood, desiccated flakes and powder	Tender coconut water, Neera, jaggery, palm sugar, vinegar, chips, flour, burfi, nata-de-coco, squash, coconut cream, jam, Neera honey, Coconut wood-based products, coconut candy, chips and crisps, activated carbon from hard shell, Plant Protein, Wood, Kernel, Shell, Husk, Inflorescence based products
Coconut Oil	Kannur, Kozhikode, Malappuram	Flavoured coconut oil, oil soap, virgin coconut oil, hair oil,	Vinegar, desiccated powder, shaving cream, mouthwash, cosmetic products, Kesha shudhi herbal shampoo,
Coffee and Tea	Wayanad, Idukki		Organic coffee and tea from sustainable, carbon neutral plantations, cold brewed coffee and tea, herbal coffee and tea, green tea, chocolate coffee
Jackfruit	Pathanamthitta, Wayanad	Jackfruit flour, jackfruit seed flour, squash, halwa, payasam	Vegan meat, gluten free pasta, jackfruit chips, Ready to Cook (RTC) mature jackfruit, preserved flakes, jackfruit ice cream, jam, unripe fruit canning
Mango	Palakkad	Raw Mango	Juice, Youth targeted energy drinks, jam,

		GI Products	Value Added Products
	Muthalamada Kuttiattur GI Mango-Kannur		jelly, pickle, Green Mango Squash,
Millet based Superfoods	Palakkad	Raw millets	Millet based breakfast cereals, Pasta, health and energy drinks, baby foods, geriatric foods
Moringa based Products	Kozhikode, Palakkad	Leaf and fruit	Moringa Soup mix Leaf capsules, Energy drink
Mushroom		Fresh	Canned mushroom, biscuits, nuggets, murabba, ketchup, pickles
Rice Products	Alappuzha, Palakkad, Thrissur, Wayanad, Kannur (Kaipad) Ernakulam (Pokkali)	Rice flour, rice flakes, puffed rice	Energy bars, Ready to Cook (RTC) pasta, brown rice, breakfast mix, palada, murukku, fried snacks, batter, rice paper, yoghurt, health and wellness mixes, GI registered Njavara Rice, Jeeraka Sala Rice, Gandhaka Sala Rice. Kaipad, Pokkali, Palakkadan Matta rice and their products. Health based rice products with bran, bran oil, edible plates and packing materials from rice bran, bran-based food supplements, Gaba rice to be developed from Kerala varieties
Food Adjuncts			
Spices (Cardamom, Pepper, Nutmeg, Ginger, Turmeric, Cloves, Cinnamon, Ginger)	Idukki, Wayanad, Ernakulam (Nutmeg)	Dried spices, spice mixes, ground pepper	Pepper oil, white pepper, pepper oleoresin, nutmeg oleoresin, turmeric oleoresin, spice oils, essential oils, curcumin, ginger powder, turmeric powder, curry powder/paste, bleached cardamom, herbal clove oil, cardamom essential oil, Ginger Squash
Sugarcane	Idukki Kottayam	Jaggery	GI Products - Marayur Jaggery, Central Travancore Jaggery, Sugarcane juice, energy drink
Industrial Crops			

Medicinal Plants	Wayanad, Idukki, Palakkad		Ayurvedic and herbal products, wellness products, cosmetics, dietary supplements, fortified food
Rubber	Kottayam, Idukki		Tyres, Footwear, Rubber based medical products, latex and latex based products, Rubwood furniture
Tapioca, Tuber Crops	Trivandrum and Kollam	Tapioca chips, flour/ puttu podi, pasta and noodles, pappad	Cassava sweet fries, cassava pakkavada, nutri chips, cassava flour, sweet potato-based products, tapioca pearls, cassava leaf based bio-pesticides
Tirur Betel Leaf (Tirur Vettila)	Malappuram	Raw Leaf	Medicinal Products

3.3.KERA (Kerala Climate Resilient Agri Value Chain Modernisation) Project , proposed to be implemented with the support of World Bank and currently under the consideration of DEA, Govt of India and under nascent stage of preparation will complement the efforts of Value Added Agriculture Mission (VAAM). The project is meant to support interventions across pre-production, production and post harvest stages of agriculture while ensuring the adaptability to combat the natural disasters and market led uncertainties. Productive and Agro Ecological Climate resilience and carbon neutral agriculture, food safety and nutritional security, improvement in the agricultural service delivery through Smart Krishi Bhavans, enhancement in farmers income through intensive market infrastructure development, development of strong FPOs and public and private sector driven market linkage are the intended benefits of the project.

4. Constraints

4.1 Considerations for value addition in Kerala have been by and large limited to post-harvest processing as opposed to a holistic approach which should ideally cover various pre-production, production and post harvest management practices in the agriculture sector . Kerala has highly fragmented landholdings, making it difficult to develop integrated supply chains and creating value chains. Major issues within the sector include lack of marketing strategies, aggregation systems, access to technologies and inadequate systems for quality control and the like. Kerala needs an intervention to bring in value addition at every stage of process from farm to fork in various crops. Some constraints which are experienced in the promotion of Value Added Agriculture include:

4.1.1. Constraints in production/ production practises:

- a) Low adoption of appropriate technology/ limited focus on technological development.

- b) Limited availability of suitable/good quality variety of fruits round the year for regular production of value-added products.
- c) Need to have more focus on development of high-quality crop varieties that have been developed for local conditions.
- d) Insufficient use of tissue culture for micropropagation of major crops
- e) Absence of residue and pesticide runoff management.
- f) Reduced funds for quality planting material production
- g) Vulnerable to natural disasters and market related uncertainties

4.1.2. Absence of institutional reforms and modern service delivery at the Krishi Bhavans due to lack of funds

4.1.3 .Market related constraints:

- a) Lack of adequate effort to create an assured market and brand for fruits, GI (Geographical Indication) products, and food products including ethnic foods.
- b) Export market potential is not fully leveraged. Absence of proper brands for speciality products from Kerala. Requirement of export protocol development (which includes interventions from pre production stage) for all the major potential crops of the State.
- c) Lack of quality measures such as testing and certification that are accessible to farmer groups/producer clusters.

4.1.4. Lack of proper coordination in promoting value addition between different agencies involved food processing, technology providers and incubators, credit agencies, Department of Agriculture, Industry, Co-operation, Private stakeholders etc.

4.1.5. Lack of Empowerment among Farmer Producer Organisations and Farmer co-operatives in quality production and linkages with Common Processing Centres, MSME Food Processing Units, Community Processing Infrastructure, Food Parks, etc.

4.1.6 .Supply chain is disrupted or unfeasible:

- a) Lack of facilities across the State for preservation of fresh fruits and vegetables.
- b) Lack of primary processing, storage and handling protocols and infrastructure for Kerala based crops and their products.
- c) Lack of systems for traceability from farm to fork value chain and predictability of supply.
- d) Lack of future ready development approaches integrating climate resilience and emission reduction in supply chain initiatives which could bring in niche resources for ethical funding.

4.2 Though there are concerted efforts to improve the agriculture sector, with various interventions spearheaded by the Department of Agriculture in convergence with various departments through different initiatives, better synergies need to be established between these interventions for value maximisation and better returns to the producers and investors .

5. Approach to Value Addition

5.1. A wider approach to Value Added Agriculture means increasing the agricultural productivity through research, development and international cooperation, usage of quality inputs and availability of good quality planting material, Agro Ecological Zone based crop practices, crop improvement, Integrated Nutrient and Pest Management practices, planning for the markets, developing better crops for local conditions, planning production and harvesting, achieving better production, organising aggregation, standardisation and quality control, connecting to the right market, establishing factors like predictability, traceability, quality etc. Application of technology and mobilisation of start-ups and incubation facilities etc. are also very critical.

6. Key interventions proposed

To formulate a conducive ecosystem in the State towards promoting Value Added Agriculture products, following key interventions are proposed;

6.1 Increasing Agricultural Productivity

The Department of Agriculture will continue as such in the activities on crop production and increasing productivity .The Department will ensure the above goals by adopting AEZ concept on the basis of climate ,geomorphology ,land use and soil variability and by adopting new technologies. Activities on agriculture productivity improvement will be the exclusive domain of Agriculture Department for which technical expertise would be sought from various agriculture research stations.

6.1.1. New Technologies

- a) Root health studies and interventions like rhizosphere biology
- b) Nano technologies in nutrient & pest and disease management
- c) Development of Micronutrient formulations for different Agro Ecological Units (AEUs)
- d) Refined Package of Practices based on Agro Ecological Units (AEU) focusing on nature friendly technologies
- e) Productivity improvement through varietal development
- f) Improved seed production with disease diagnostics
- g) Biological pest management technologies
- h) Biological light harvesting research for improved photosynthetic efficiency and yield increase
- i) Post harvest management including shelf life enhancing technologies
- j) Research on microbiological applications for yield enhancement
- k) Research on sensor-based techniques in irrigation and pest management

6.1.2. Development interventions for implementation for productivity improvement

- a) Expansion of area under irrigation : The gross irrigated area in the state is only 20.01 percent of gross cropped area in 2019-20. There is huge potential to increase productivity, if irrigation is increased for more crops and areas. Modernisation of irrigation networks and CADA canals will improve tail end connectivity in water distribution. Integration of the tail end distribution irrigation networks with micro irrigation techniques would help to improve the irrigation efficiency and betterment of yield. As and when the water availability is ensured at the farmer's field by the Irrigation Department, adoption and installation of micro irrigation systems will be ensured by the Dept of Agriculture.
- b) Besides expansion of Integrated nutrient and pest management technologies , adoption of micro nutrient supplements and effective bio fertilisers like PGPR, EM is relevant for productivity enhancement.
- c) Expansion of micronutrient application, biocontrol agents and eco-friendly plant protection measures
- d) Expansion of Plant Health Clinic (PHC) network with capacity upgradation to address the plant health and to do better disease diagnostics of all crops in all AEU's.
- e) AEU specific new agricultural extension project from the ATMA framework- Innovations and social capital to be an integral part of the extension approach. Farmers Groups from ward level to a group of blocks called Agro Ecological Management Unit (AEMU) level can go a long way in technology adoption and in improving productivity and income. The smart Krishi Bhavans proposed for implementation could act as the centre of new extension and service delivery in a digital framework.
- f) Quality seed production and distribution - Seed growers programme is to be restructured to produce quality seeds and planting material in case of all the major crops like paddy, coconut, spices, vegetables and fruits. There is acute shortage of high yielding varieties in the case of coconut. New seed gardens are needed for coconut for the production of hybrid coconut seedlings. In the case of pepper along with upgradation of facilities for cuttings production, production of more grafted and disease resistant pepper plants is required .
- g) Introduction of customised machines like transplanters, harvesters, drone sprayers and the like which are suitable for the staggered landholdings of the State
- h) Comprehensive coconut care programme is required to enhance productivity of coconut. Department of Agriculture is implementing a Keragramam programme where integrated management is a key component. Awareness programmes on the existing Keragramam project may be widely disseminated amongst the local bodies besides looking at the restructuring of the programme with more components like irrigation which is expected to increase coconut productivity. Similarly, a replanting programme for senile and disease affected coconut palms should be a priority in coconut development.
- i) For pepper, introduction and expansion of Vietnam pepper production technology is expected to increase the yield significantly. The present productivity of pepper is only 412 kg/ha in 2019-20. Similar technologies may be obtained from the other best performing Countries for productivity improvement and in adoption of innovative ideas in both production and post production initiatives
- j) High density planting of fruits and pruning and training of plants will increase yield and income from fruit plants.

k) High-tech horticulture covering open precision farming, rain shelter cultivation, polyhouses in vegetables and vertical gardens may be a priority .

l) Crop management technologies from land preparation to post harvest management including Integrated Nutrient Management, quality seeds, micronutrient application, eco-friendly plant protection, mechanization from land preparation to harvesting, water management and expansion of irrigation and new technologies like double row planting are expected to improve productivity of rice. The productivity of rice increased from 2837 kg/ha in 2014-15 to 3104 kg/ha in 2020-21. New high yielding varieties with better yield and other attributes than the existing varieties are to be developed by the research system.

m) Mapping of traditional varieties in different crops and popularization and agrobiodiversity conservation

n) Technologies for homestead and urban agriculture in an agroecological perspective

o) Carbon neutral farming for healthy soils and building resilience in soil health

p) Eco-friendly flood management and resilient technologies as per the AEZ approach

q) Innovative income insurance products

r) Development of marketing and post-harvest infrastructure

s) Development of a network of laboratories covering soil testing with micronutrient testing facilities, microbiology labs, organic input testing labs, biofertilizer production labs, tissue culture labs, biocontrol labs and setting up of referral plant health clinics.

t) Besides having a focus on self-reliance in the agriculture sector, production of safe to eat food crops assumes relevance in the context of higher prevalence of Non Communicable diseases in the State. Food quality testing labs will be established to reduce the usage of chemicals along with a pesticide literacy campaign among the producers. In coordination with the Health department, efforts will be made to nudge people for a consumption change to move towards self sufficiency and to support healthy, diversified and locally appropriate diets for food and nutritional security.

6.2 Policy Interventions

a) **Doubling of farmers income** is important for converting agriculture to a sustainable livelihood source and a strong base for development of the local economy. The increase in farmers income through diversification of income sources like Integrated Farming Systems, focused crop production strategies, augmenting productivity, Agro Ecology based Production plan and value addition, market development and other cost reducing interventions may be adopted . For technology transfer and capacity building of all the stakeholders, convergence among all the training institutes of various departments is required.

b) A **Comprehensive Plan** to develop high-quality varieties of selected crops like Cardamom, Ginger and Black pepper for Kerala conditions be developed. Flavours and other quality traits along with better yield and resistance traits should be the focus.

c) Creating a **support ecosystem** to encourage manufacturing of agricultural inputs among start ups as most of the products for high tech farming at present are being brought from other

States/Countries. Lead department for this would be Department of Agriculture which would identify key areas for interventions and develop protocols. Convergence with the IT department/Kerala Start up Mission/Digital University would facilitate the purchase/procurement from start ups.

- d) **Agro-Ecological Zone based crop practice** with micro level crop zonation and application of inputs according to soil health to improve the productivity of crops from the present levels can be explored. Eg: Symbiotic culture of fish and paddy in pokkali areas.
- e) The **One District One Product (ODOP)** scheme co-ordinated by Kerala Bureau of Industrial Promotion (K-BIP) with the participation of Kerala Agricultural University (KAU) proposes to extensively restructure the availability of agriculture and food processing technology through the existing Incubation Centres within the state. These can be connected to rural entrepreneurs for promotion of agri-based startups.. Incubation centres may be formed using the existing funds under the PMFME scheme . At least 2 incubation centres may be formed in a district for identified crops as per ODOP scheme. Besides funds from PMFME scheme, State budget support is needed for establishment of Agri Incubation centres under the aegis of Research Institutes like KAU/CAR and LSGDs
- f) The impact of **Agro parks** project can be augmented by integrating with the Common Facilitation centres and giving them access to infrastructure and equipment. These Facilitation centres for Community Learning can also act as the community learning centres where farmers and entrepreneurs share the best practices.
- g) The **One District One Idea (ODOI)** programme by K-DISC has identified 36 agri-based clusters within the State for promotion. The Agriculture and Local Self Government Departments, VFPC, Haritha Keralam Mission, HortiCorp, SFAC Kerala, Kerala based Agri Incubators, KVKs, Industries Department, KAU and Digital Universities would be involved in the development of these clusters which may be led by IT Mission.
- h) Emerging developments within the agriculture sector such as mechanisation, precision farming, drone-based agriculture etc., can be organised through Local Economic Development activities using the **One Local Government One Idea (OLOI)** programme & **One Krishi Bhavan One Product (OKOP)** For example, Eat Local Campaigns can develop as an initiative to strengthen the local economy and aid the achievement of self-reliance in production and consumption.
- i) Under the Comprehensive Programme for 20 lakh employment generation, a programme for **Knowledge Co-creation** may be developed by IT Mission/K-DISC jointly with KAU, K-VASU, KUFOS which focuses on creating high end knowledge jobs in the production and post production sectors through techniques like precision farming , drone agriculture, hydroponics, vertical farming, and closed systems greenhouses, zero carbon and carbon positive agriculture etc.
- j) To augment the availability of good quality planting materials in the State, a **Nursery Act** is being developed by the Department of Agriculture which would provide a Standard Operating Procedure for all nurseries across the State.

k) To promote the cultivation of fruit crops and to rejuvenate the plantation sector that is vulnerable to price volatility from the global markets, a certain portion of **area under plantations** may be earmarked for cultivation of indigenous and exotic fruits which are in demand in the local as well as global markets. Funds for this may be obtained from MIDH and other Govt of India schemes

l) Necessary policy changes may be adopted to **encourage horticulture in plantation area**.

6.3 Institutional Interventions

a) Development of **Smart Krishi Bhavans** is needed for transforming the end-to-end service delivery provided by the Department of Agriculture. It requires a fully automated online platform with cutting edge software along with necessary hardware for providing a paperless , contact less and presence less service delivery mechanism. During the delivery of its core mandate of Transfer of Technology and knowledge dissemination, advanced Plant Health Clinics , Soil testing facilities etc assumes prominence. Technology clinics of Department of Industries may be integrated with the Plant Health Clinics of Smart Krishi Bhavans to provide a holistic development of the sector .A Consortium of various stakeholders in the sector like farmers, scientists, value chain developers and experts, agro processors, meteorologists and the like may be formed at the Agro Ecological Management Unit (AEMU) level to aid the service delivery of Smart Krishi Bhavans. Earn while you Learn programme may be used to bring in Young Professionals, experienced in the latest techniques in the Agriculture sector to assist the Transfer of Technology to the farmers in Krishi Bhavans.

b) For **aggregation of farmer produce**, Farmer Interest Groups at the panchayat level which would be federated as **Krishikoottams at Panchayat level** and then as Block Apex Panchayat Cluster Groups (BAPCGs) would provide assistance. Consortium of Farmer Clusters at the AEMU level may be formed by the Department of Agriculture in convergence with the FPO scheme and taking the assistance of LSGD

c) **Green labour facilitation centres** at AEMU level are needed to address the labour shortage and efficiency issues plaguing the sector. Similarly, Agro Service centres or its federation at the appropriate levels would provide impetus to the availability of quality agricultural inputs for producers at the micro level.

d) **Common Facilitation Centres for Community Learning (CFCL)** and Infrastructure can be created and linked through a platform which would ascertain a seamless process chain from farmer to consumer. These centres can, also function as training/ skilling and troubleshooting facilities. Geographical Indication Tags and RFID can be specific services provided at these centres to further brand and market Kerala's agricultural produce. CFCs will operate at the level of AEMU where aggregation of produce/traceability of inputs can take place with the help of a Consortium of farmers/youth/research institutes/cooperatives/LSGD and the IT interventions provided by the IT department/Digital University. Handholding of potential stakeholders like FPOs, MSME units, entrepreneurs and the like in the agro- food processing sector may be done on preparation of viable

business plan which would align with the plan of generation of One Lakh enterprises in the State due to the joint efforts of Department of Agriculture and Industries.

6.4 Market Related

- a) VFPCCK under the Department of Agriculture and NORKA to work together to ensure that information regarding the **Import and Export potential** of value-added agriculture products and markets are available to producers, FPOs and MSMEs
- b) **Global branding and marketing** of specialty products like Chengalikkodan Banana, Marayur Jaggery, Malabar Pepper, Vazhakkulam Pine apple, Alleppey Green Cardamom, Monsooned Malabar Robusta Coffee, Monsooned Malabar Arabica Coffee etc. be considered. With the help of APEDA and ICAR/KAU special packages, cultivation and post-harvest handling protocols may be worked out for export. Similarly, local brands may be developed using the Safe to Eat and traceability technologies. Convergence amongst various departments like Agriculture, Industry, Cooperation and LSGD may be sought for this. In addition to the existing funds from GoI like PMFME, APEDA and other commodity Boards, Entrepreneur Support Scheme of Industries Department, budget support from State plan is needed for this intervention
- c) A **Centralised e-commerce platform** by the Department of Agricultural Development, Govt. of Kerala for showcasing, aggregating, and marketing of "Safe to Eat" produce be proposed. This will reduce the 'food mile' ensuring sustainability, economic returns and quality. Specific production protocol and inputs for farmers, FPOs and procurement agencies will be popularised through the platform.
- d) Kerala is to be marketed to serve as the '**Kitchen of the Gulf**' and '**Fruit Plate of the Middle East**' with robust export registration with the help of the Industries Department and NORKA. However, for easy access to the export markets, adoption of Good Agricultural Practices should start from the level of farmers/farmer clusters which is to be led by the Department of Agriculture. Also, empowerment of FPOs as exporters should follow the suit to double the farmers income. Kerala's ethnic foods such as Marayur Sarkara, Thalassery Biriyanis, Ambalapuzha Paal Payasam, Ramassery Iddli, Guruvayur Pappadam, Unnakkaya, Kozhikkodan Halwa, Banana Chips, Athirapally Millets, Attappady Honey, etc. can be branded and marketed outside the State and have tremendous export potential.
- e) A **central platform/programme** be devised for Coconut and Husk Aggregation by Department of Agriculture to allow for coconuts, green husk and copra procurement in addition to trade and value addition to coconut (including coir).
- f) **Credit Risk Fund** may be formulated for farmers with less than 25 cents for availing bank loans which would help them in efficient marketing and post-harvest management.

6.5. Technology related

Following technology related developments may be explored for scale up;

- a) Development of **customised machines** for different stages of crop production and post harvest management is very relevant for staggered landholdings of the State.
- b) The **Research Innovation Network Kerala (RINK) platform** of Kerala Start-up Mission could be a technology warehouse for interested FPOs, MSMEs and start-ups for technology transfer to develop value added services which can integrate with the innovation promotion initiatives of K-DISC/Industries department /Digital University/IT Mission/KAU/ICAR institutes . Provision of capital including working capital for start-ups and MSMEs working in value addition/value added agriculture need to be co-ordinated and there should be an integrated processing of such applications over an electronic platform for improved results. The KFC, KSFE, Kerala Bank, Co-operative Banks should work towards and work together with Nationalised Banks. The platform developed by C-DIT can be adopted for this.
- c) **Carbon Neutral programmes** may be given thrust in connection with the nature friendly initiatives of the State Government. Efficient use of water and precision farming, adoption of renewable energy technologies, reduced use of chemicals in agriculture, afforestation initiatives, organic and nature friendly initiatives, restoration of soil health are all part of initiatives in carbon neutral agriculture.
- d) **The SMART Crop insurance using IoT and Blockchain** holds a lot of promise if efforts to broaden coverage of agricultural insurance are also integrated with this. Establishment of smart digital weather stations (IoT /block chain) at the panchayat level is very important for successful implementation of the same. Funds under the State plan for insurance may be converged with LSGD funds
- e) **Space-based Technologies:** Satellite Imaging, Remote Sensing, Geolocation, Connectivity : Space-based technologies offer multiple benefits to horticulture operations today, and they are the key enabler for precision agriculture, smart farming, predictive farming technologies and automation. Data collection, Mapping and Weather Monitoring using space-based technologies, nurture agriculture ecosystems with valuable insights for sustainable operations. Integration with AI algorithms, analytics, and cloud computing enables transform of input data into actionable commands for automated systems. Robotics, drones, and autonomous machinery can execute AI-based commands for harvesting and irrigation built on data. Collaboration with ISRO/IMD may be pursued in this .

7.Implementation plan

7.1 Based on the understanding of the needs of the existing agriculture ecosystem, a primary implementation plan is developed which would look into empowering the producers by developing a favourable ecosystem. It is therefore essential that proper stakeholders may be identified to associate with the Government as trusted partners to work towards the ambitious goal of Value Added Agriculture. Since Agriculture in Kerala is based on integrated farming systems, a proper convergence with allied sectors like Fisheries, Animal Husbandry, Dairy department are needed to attain the objective of doubling farmers income. A State level **Value Added Agriculture Mission (VAAM)** may

be constituted to attain the objectives of Value Added Agriculture. Following are the important activities that need to be taken up by the Government on high priority;

7.2 Constitution of Value Added Agriculture Mission (VAAM)

7.2.1. VAAM would be a **high-level policy group** for value addition in agriculture sector chaired by the Hon'ble Chief Minister of Kerala.

7.2.2. VAAM would be **responsible for providing policy, regulatory, institutional, financial, business, marketing, technical, managerial, knowledge, legal, and capacity building support towards bringing value addition in agriculture**

7.2.3 **Governing Body** of the proposed VAAM shall be

- ❖ Chairperson : Hon'ble Chief Minister of Kerala
- ❖ Vice Chairperson : Minister- Agriculture
Minister- Industries
- ❖ Convener and Mission Secretary: Principal Secretary &
Agriculture Production Commissioner, Agriculture
Department
- ❖ Co-Convenor : Principal Secretary, Industries Department
- ❖ Members
  - Minister for Agriculture
  - Minister for Local Self Governments
  - Minister for Co-operation and Registration,
  - Minister for Finance,
  - Minister for Industries
  - Minister for Water Resources
  - Minister for Animal Husbandry and Dairy Development
  - Minister for Fisheries
  - Minister for Power
  - Minister for Food and Civil supplies
  - Chief Secretary
  - ACS, Finance Department
  - ACS, Water Resources Department
  - ACS, Local Self Government Department
  - ACS, Food and Civil Supplies Department
  - Principal Secretary, Industries Department
  - Principal Secretary & APC, Agriculture Department
  - Principal Secretary, Animal Husbandry, Dairy and Fisheries
  - Principal Secretary, Health and Family Welfare
  - Secretary, Department of Co-operation
  - Secretary, Power
  - Executive Director, preferably a senior IAS officer

7.3 Constitution of a Multidisciplinary Working Group of VAAM

7.3.1. To constitute an **Executive Committee** of VAAM in the form of a **Multidisciplinary Working Group** by identifying all concerned government and private stakeholders including experts from private sectors which would form the **facilitating ecosystem** to bring value addition in agriculture

7.3.2 Structure of the Proposed Executive Committee of VAAM shall be

- ❖ Chairperson: Principal Secretary & Agriculture Production Commissioner
- ❖ Co Chairperson: Principal Secretary, Industries Department
- ❖ **Co-ordinator , Eligibility criteria may be decided later as per the requirement .**
- ❖ Chief Operating Officer (COO) , an officer from the Agriculture Department
- ❖ Members of the proposed **Executive Committee** shall be:
- ❖ ACS, Finance Department
- ❖ ACS, Water Resources Department
- ❖ ACS, Local Self Government Department
- ❖ Principal Secretary, Industries Department
- ❖ Principal Secretary & Agriculture Production Commissioner, Agriculture Department
- ❖ Principal Secretary, Health and Family Welfare
- ❖ Principal Secretary, AH and Dairy Development
- ❖ Principal Secretary, Fisheries
- ❖ Principal Secretary, Power
- ❖ Secretary, Department of Co-operation
- ❖ Secretary, Food and Civil Supplies Department
- ❖ Director, Agriculture
- ❖ Officer on Special Duty, External Cooperation
- ❖ MD, Supplyco
- ❖ MD, The Kerala Agro Industries Corporation Limited (KAIC)
- ❖ CEO, Vegetable and Fruit Promotion Council Keralam (VFPC)
- ❖ MD, Kerala State Horticultural Products Development Corporation (Horticorp)
- ❖ State Mission Director, State Horticulture Mission, Kerala
- ❖ MD, SFAC
- ❖ VC, Kerala Agriculture University (KAU)
- ❖ Joint Director, Kerala State Seed Development Authority
- ❖ CEO, NORKA
- ❖ Executive Director, Kerala Bureau of Industrial Promotion (K-BIP)
- ❖ CEO, Kerala Bank
- ❖ MD, Kerala State Industrial Development Corporation (KSIDC)
- ❖ CMD, Kerala Financial Corporation (KFC)
- ❖ Managing Director, KINFRA

- ❖ CEO, Kerala Infrastructure Investment Fund Board (KIIFB)
- ❖ Executive Vice-Chairperson, Kerala Development and Innovation Strategy Council, (K-DISC)
- ❖ Mission Director, IT Mission
- ❖ CEO, Kerala Startup Mission (KSUM)
- ❖ Additional Director, Kerala State Seed Development Authority
- ❖ Secretary, Kerala State Agricultural Prices Board
- ❖ Representatives from National Institute of Food Technology Entrepreneurship and Management (NIFTEM), Central Food Technological Research Institute (CFTRI)
- ❖ Representatives from Value Creation groups (Co-operative Societies, Farmer collectives/ FPOs / Agripreneurs, Homestead farmers
- ❖ Representatives of organisations such as FICCI, CII
- ❖ Subject matter specialists from private sector

7.4 Major functions of Multidisciplinary Working Group shall be;

7.4.1. To Form specific Sub-Working Groups/Resource Support Groups (RSGs) each focussing on specific themes and to **formulate Sub Action Plans** by each of the Sub Working Groups/RSGs which provides a clear strategy to address their focus areas which will be submitted to the Multidisciplinary Working Groups. The identified specific themes for formation of Sub Working Groups/RSGs and sub action plans are as follows.

7.4.1. a) Agri Industries and Technology

This Sub Working Group/RSG may focus on supporting value creation in agriculture through industrial and technology inputs such as mechanisation, smart crop insurance/income insurance, traceability systems, common facilitation centres, Tissue Culture Traceability using Blockchain Technologies.

7.4.1.b) Knowledge Sharing and Capacity Building

The sub working group/RSG may facilitate knowledge sharing and dissemination of necessary information, innovative advancements in agriculture and market intelligence among others with the value creators. Listed below are few research stations and institutes who may be involved for the same:-

- Kerala Agricultural University along with its ancillary research centres such as Cashew Research Station, Indian Cardamom Research Institute, Banana Research Station, Rice Research Station, Pepper Research Station, Coconut Research Station among others.
- Central Plantation Crops Research Institute (CPCRI),
- Central Tuber Crops Research Institute (CTCRI)
- Indian Institute of Spices Research (IISR)
- National Institute of Food Technology Entrepreneurship and Management (NIFTEM),
- Central Food Technological Research Institute (CFTRI),
- Coconut Development Board (CDB)
- CSIR- National Institute of Interdisciplinary Science and Technology (NIIST)
- Indian Institute of Packaging, Mumbai

7.4.1.c) Marketing

This Sub Working Group/RSG may focus to support value creation in agriculture to create an assured market for the products, **promote and develop FPOs**, develop a market intelligence mechanism, develop brand, obtain relevant certifications for the value-added produce, conducting series of seminars, exhibitions, brainstorming workshops with experts in related fields, associating with organisations such as FICCI, CII etc. to promote domestic and international trade and collaborations, provide knowledge to manufacturers about the export regulation & preferences etc.

7.4.1.d) Finance

This Sub Working Group/RSG may focus to support value creation in agriculture providing Capital and Working Capital support for farmers/FPOs/SHGs/agri entrepreneurs/agri start ups /MSME enterprises to meet its investment, short-term expenses, including inventory, payments on short-term debt, and operating expenses. Government of Kerala along with Kerala Bank and other Cooperative Banks can consider providing such Working Capital support in the form of suitable revolving fund or in the form of a low interest rate. Working Capital loan to eligible producers/value creators/ investors may be provided. Concessional loan rates may be given to development of Agri infrastructure using the State funds. This Working Group/RSGs may also look into providing concessional rates for consumption of Water and Electricity for facilitating production of value added agri products. In addition, suitable concession on the rental charge applicable for accessing Agroparks/Common Facility Centres/Incubation Centres shall also be provided.

7.4.1.1 While preparing the Sub Action Plan, the Sub Working Groups/RSGs will also focus on

a) Developing new and strengthening existing international collaborations to seek support in value addition in agriculture such as;

- i. Precision farming and sensor based technology with Israel
- ii. Centre of excellences in formation of cooperatives/clusters/ food processing/ with Netherlands
- iii. High productive cultivation techniques of paddy, pepper, rubber, and cashew with Vietnam
- iv. Setting up of food processing parks with UAE
- v. Marketing of GI products with Europe

b) Identification of the Value Creators which is broadly classified into eight, to initiate the value addition activities within each of the focus areas allotted under the Multidisciplinary Working Groups

a) Farmers/ Farmer collectives/ FPOs: Small farmers groups like Farmer Producer Organisations (FPOs) are formed by primary producers such as farmers, fishermen, milk producers, weavers, and others enabling sharing of profits/benefits among the members. The Government may involve these FPOs by providing an enabling ecosystem to facilitate value addition.

b) Co-operative Societies: Kerala has a large number of cooperative societies which have been in place for a long time and have strong grassroots connection. It is suggested that cooperative societies

having cash surplus and those who are operating in the field of agro-based products may be targeted for taking up additional initiatives for value addition.

c) NRI/Youth/Women clusters: Production and post production interventions in agriculture is a good income generator for women groups. Areas like horticulture, mushroom and honey production are high value interventions which would provide sustainable income for women groups. Technological interventions like aquaponics, precision farming, use of drones may suit the technological skill of youth which can bring productivity gains to the sector. Similarly, NRIs may be well suited for the post harvest interventions in the sector

d) Agripreneurs/Agri Start ups: Agricultural startups have been instrumental in developing entrepreneurial and organizational competency among farmers and are expected to be able to work in an organized manner and develop sustainable competitive advantages in order to compete successfully in regional, national and international markets. The Government shall provide a favourable ecosystem for agricultural startups to invest in technology, better practises, and innovative methods to facilitate value addition such as use of ;

- Tissue Culture for large scale production of saplings, hybrid seed
- Rain shelter
- Micro and drip irrigation
- Fertigation
- Pest, disease and soil management practices including Ph buffering
- GI tagging and RFID
- Solar water pumping
- Solar drier units
- Zero energy cool chamber
- Open precision Farming
- Information and Communication Technology (ICT) based pest surveillance system
- Innovative agri insurance schemes

e) Homestead farmers: Homestead farming is well-established land use systems where different crops, including trees, are grown in combination with livestock primarily to meet one's own demand. Cultivation among small farmers, housewives, educational institutions, government offices etc. can be promoted through homestead farming amongst small farmers.

f) MSMEs

g) Exporters

h) Aggregators

7.4.2 To Facilitate providing adequate technical, business and knowledge support to the value creators/ investors to develop innovative, marketable and unique value addition initiatives in agriculture.

7.4.3. The Multidisciplinary Working Group may formulate State level **Action Plan** incorporating the Sub Action Plans **for the approval of VAAM** as indicated in 7.4.1 to devise innovative programs/ideas to bring in value addition in agriculture and address specific issues.

7.4.4. The Multidisciplinary Working Group and Sub Working Groups/RSGs may formulate an **Engagement and Mobilisation Plan as part of their Action Plans** to engage with the Value Creators, with an objective of supporting the producers/value creators at least for a period of 3-5 years to help **develop a sustainable income enhancement model** through handholding. Therefore, Multidisciplinary Working Groups and Sub Working Groups/RSGs may develop strategies on a short term (1 to 2 years) and on a medium term basis (2 to 5 years)

7.4.5. **Targets with timelines** may be formulated as part of the Action Plans for monitoring the reach and progress achieved on ground. These may include the number of FPOs/ Co-operative Societies/Farmer Collectives/ Agripreneurs/ Homestead farmers supported through technology, financial, market, institutional and policy interventions; new value-added products launched; credit linkage provided to farmers; and such other outcome parameters as decided by the Multidisciplinary Working Group.